

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์บุคคล

ผู้นำเสนอ นายอนุสรณ์ สิทธีรัชช์ นักนิติวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ

ชื่อหน่วยงาน : กลุ่มตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม
สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

การพิสูจน์บุคคล เป็นส่วนหนึ่งของการชันสูตรพลิกศพ เป็นวิธีการในการตรวจสอบร่างกายของผู้ตาย เพื่อให้สามารถบ่งชี้ได้ถึงอายุ เพศ เชื้อชาติรวมถึงการตรวจดู ตำหนิรูป พรรณสัญฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ตายว่า ได้รับการตรวจสอบว่า มีความผิดอาญาเกิดขึ้นหรือไม่ และอาจสามารถระบุตัวผู้กระทำห้บุคคลนั้นถึงแก่ความตายว่าเป็นผู้ใด

เริ่มต้นจากอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่จะรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานนิติวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดจนขั้นตอนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจพิสูจน์บุคคล การพิสูจน์ศพนิรนามและคนนิรนาม จึงจำเป็นที่บุคลากรที่ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบ ขอบเขตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ และเพิ่มความตระหนักในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อีกด้วย

โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในภาคส่วนของการสอบสวน และพยานหลักฐาน (เพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา) พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้แพทย์ หรือ ผู้เชี่ยวชาญตรวจให้ได้ วิธีการตรวจต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยวิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือ การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญานั้น กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจศาลหรือพนักงานสอบสวนการบังคับตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์แก่ผู้จะถูกตรวจพิสูจน์ได้ เพียงแต่มีบทลงโทษของการไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจพิสูจน์ตามคำสั่งศาลหรือพนักงานสอบสวนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร โดยให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้างหรือสันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง ซึ่งเป็นการสันนิษฐานที่มีผลร้ายเท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติข้อสันนิษฐานนี้ไม่มีผลต่อบุคคลภายนอกคดีแต่อย่างใด

พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ.2559 มาตรา 5 ให้สถาบันมีหน้าที่ในการให้บริการและส่งเสริมงานด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยให้รวมถึงงานดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ช่วยเหลือและสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีอาญาตามที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายร้องขอ

(2) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การอำนวยความสะดวก และการทะเบียนราษฎร ตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ.2559 มีได้กำหนดบทลงโทษแต่อย่างใดหากกระทำการฝ่าฝืนหรือมิได้ปฏิบัติตาม

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เป็นกฎหมายที่รองรับสิทธิได้รู้ของประชาชนที่เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐ โดยประชาชนไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารนั้น เมื่อประชาชนได้รู้ข้อมูลข่าวสารแล้วจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อปกป้องประโยชน์ของตนเอง ปกป้องประโยชน์สาธารณะและมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการนี้ มีหลักการและแนวคิดให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆของรัฐ การรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีหลักการเปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น โดยกำหนดว่า หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อผู้อื่นได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบุคคลเจ้าของข้อมูล นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐต้องจัด ระบบรักษาความปลอดภัย เพื่อป้องกันการใช้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายแก่บุคคลเจ้าของข้อมูล บทลงโทษตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการที่สั่งตาม มาตรา 32 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่ทำให้ระบุตัวบุคคลได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่นเลขประจำตัวประชาชน ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล ข้อมูลทางการเงิน เชื้อชาติ ศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ สำหรับข้อมูลคนตาย ข้อมูลนิติบุคคลไม่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ตามกฎหมายนี้ เจ้าของข้อมูลต้องให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม การใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เก็บรวบรวม ผู้ใช้ แจ้งไว้ตั้งแต่แรกแล้วเท่านั้น กล่าวคือ ต้องขออนุมัติจากเจ้าของข้อมูลก่อน ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือถูกเข้าถึงโดยผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เช่น สถานพยาบาลจะต้องเก็บข้อมูลของผู้ป่วยให้เป็นความลับ และไม่เปิดเผยให้กับผู้อื่น ธนาคารต้องเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับรายการฝาก ถอน เงิน เจ้าของข้อมูลมีสิทธิ์ถอนความยินยอม ขอให้ลบ หรือทำลายข้อมูลเมื่อใดก็ได้ หากเป็นความประสงค์ของเจ้าของข้อมูล สำหรับบทลงโทษสำหรับความผิดมีดังนี้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสองหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 อันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 26 โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนไปยังต่างประเทศ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลเนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ แล้วนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ(มาตรา 80-81) กระทำความผิดที่เป็นการ ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ให้ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ขอความยินยอมโดยการหลอกลวงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โทษปรับทาง ปกครองสูงสุดไม่เกินห้าล้านบาท(มาตรา 82-91)ความรับผิดทางแพ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ หรือไม่ก็ตาม เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเหตุสุดวิสัย หรือ เกิดจากการกระทำ หรือละเว้นการกระทำ เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่ และ อำนาจตามกฎหมาย นอกจากค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงแล้วศาลมีอำนาจสั่งให้ จ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อ การลงโทษเพิ่มขึ้นได้ แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง อายุความฟ้องคดีสามปีนับแต่วันที่ ผู้เสียหาย รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัว ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องรับ ผิด หรือสิบปีนับแต่วันที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล(มาตรา 77)

การตรวจพิสูจน์หรือการเก็บตัวอย่างทุกประเภท เช่น ตัวอย่างเลือด เยื่อกระดูกไขก้าม เนื้อเยื่อผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง เพื่อตรวจหาสารพันธุกรรม ลายพิมพ์นิ้วมือ ภาพถ่าย เพื่อพิสูจน์บุคคลจากผู้ต้องหา ซึ่งผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการตรวจพิสูจน์ต้องขอความยินยอมจาก บุคคลดังกล่าว ตลอดจนเอกสารข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆ หากมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล อาจละเมิด เสี่ยงในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือการได้มาโดยมิชอบ และในการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาใช้ นั้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติอื่นๆ ประกอบ ผลคือพยานหลักฐานชิ้นนั้นไม่สามารถรับฟังได้ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมา ฟ้องลงโทษได้ และอาจละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลทำให้เกิดการฟ้องร้องหรือ ร้องเรียนได้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ ผู้ปฏิบัติงานตระหนักและมีความรอบคอบในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ไม่ผิดต่อข้อกฎหมายและทำงานได้อย่าง ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงในการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลมีดังนี้

1. ศึกษาระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ในส่วนของการทำหนังสือให้ยินยอมในการให้ข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนเอกสารที่ เกี่ยวข้องส่วนบุคคลที่มาแจ้งบุคคลสูญหาย หรือเปลี่ยนชื่อ-สกุลศพนิรนาม การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ อาทิ ตรวจสารพันธุกรรม เก็บเยื่อกระดูกไขก้าม พิมพ์ลายนิ้วมือ บันทึกภาพ

2. จัดทำระเบียบการปฏิบัติงานเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการ การรับแจ้งบุคคลสูญหาย ให้มีความ กระชับโดยการแจ้งสิทธิ ขั้นตอนการดำเนินการ วัตถุประสงค์ของการตรวจพิสูจน์บุคคล ตลอดจนการให้ความ ยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีหนังสือให้ลงลายมือชื่อก่อนที่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะดำเนิน สัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลและตรวจพิสูจน์บุคคลต่อไป

บรรณานุกรม

- (1) จิราภรณ์ พูลพิพัฒน์.ปี2561.มาตรการทางกฎหมายในการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาใช้ใน การ ส อ บ ส ว น แ ล ะ ร ว บ ร ร ม พ ย า น ห ลั ก ฐ า น . [อ อ น ไ ล ์ น์]. เข้า ถึง ได้ จาก:<http://dspace.spu.ac.th/hand/123456789/5534>(วันที่ค้นข้อมูล 28 ธันวาคม 2563)
- (2) องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก(องค์การมหาชน).//(2564).//สรุปพระราชบัญญัติข้อมูล ข่าวสารของทางราชการพ.ศ.2540ที่ควรทราบเบื้องต้น.//สืบค้นเมื่อ1มีนาคม2564/จาก/<http://conferce.tgo.or.th2download/tgo.or.th/Article/2017/OFFICIAL%20INFORMATION%20ACT,%20B.E%202540.pdf>
- (3) สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.//สืบค้นเมื่อ1 มีนาคม 2564./จาก/<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER32/DRAWER083/GENERAL/DATA0000/0000166.PDF>
- (4) คณะวิชาการ The Justice Group.(2560).ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับแก้ไขใหม่ล่าสุด พ.ศ.๒๕๖๐ :ห่างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร